

Presaditev jeter pri bolnikih z akutno jetrno odpovedjo – naše izkušnje

Liver transplantation in acute liver failure – our experiences

Marjana Turk Jerovšek*, Marija Ribnikar

Klinični oddelek za gastroenterologijo in hepatologijo, Interna klinika, UKC Ljubljana

Slovenian Journal of Digestive Diseases / Gastroenterolog 2023; 1: 50–53

Ključne besede: akutna jetrna odpoved, urgentna transplantacija jeter

Keywords: acute liver failure, urgent liver transplantation

IZVLEČEK

Akutno jetrno odpoved označuje nenaden pojav hepatične encefalopatije s pridruženno motnjo koagulacije, zlatenico in več organsko odpovedjo pri bolniku brez prej znane jetrne bolezni. Bolniki z akutno jetrno odpovedjo so transplantirani urgentno, če izpolnjujejo pogoje za nujno presaditev jeter. Od sredine leta 1995 do konca leta 2021 smo v UKC Ljubljana presadili jetra 388 bolnikom, od tega 31 (8 %) zaradi akutne jetrne odpovedi. Najpogostejši vzrok urgentne presaditve jeter pri naših bolnikih je fulminantno potekajoč avtoimunski hepatitis (19,4 %), 4 (12,9 %) bolnikom smo transplantirali jetra zaradi medikamentozne jetrne okvare, sindroma Budd-Chiari in akutne Wilsonove bolezni, ostalim pa zaradi redkejših vzrokov. Pri 7 (22,6 %) bolnikih vzroka akutne jetrne odpovedi nismo uspeli opredeliti.

ABSTRACT

Acute liver failure is characterised by a sudden onset of hepatic encephalopathy with concomitant coagulopathy, jaundice and multiorgan failure in a patient without previous hepatic disease. Patients with acute liver failure are transplanted urgently if the criteria for urgent liver transplantation are fulfilled. 388 patients underwent liver transplantation in UKC Ljubljana, Slovenia, between June 29, 1995 and December 31, 2021. 31 (8%) were transplanted urgently due to acute liver failure. Fulminant autoimmune hepatitis was the most common cause of emergency liver transplantation in our patients (19.4%). 4 (12.9%) patients each were urgently transplanted due to drug-induced liver injury, Budd-Chiari syndrome and fulminant Wilson's disease, 6 due to rarer causes. We were unable to determine the cause of acute liver failure in 7 (22.6%) patients.

*Marjana Turk Jerovšek, dr. med.

Klinični oddelek za gastroenterologijo in hepatologijo, Interna klinika, UKC Ljubljana, Japljeva ulica 2, 1000 Ljubljana

E-pošta: marjana.tjerovsek@gmail.com

UVOD

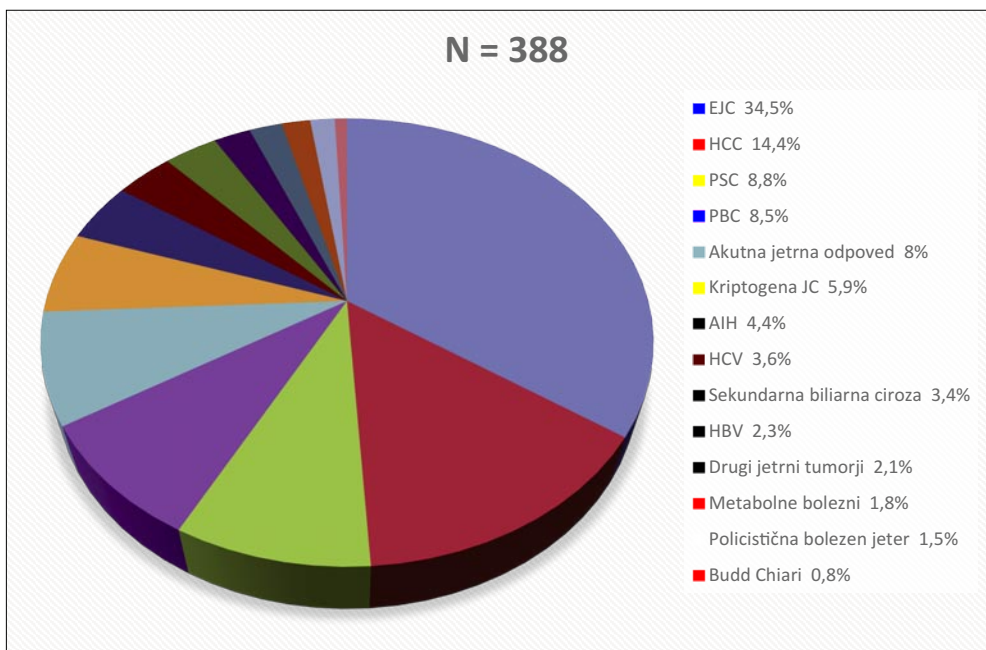
Akutna jetrna odpoved je redka bolezen s slabo prognozo in visoko smrtnostjo. Zanja je značilno hitro slabšanje jetrne funkcije, ki se kaže s hepatično encefalopatijo, zlatenico, koagulopatijo in več organsko odpovedjo pri bolniku brez predhodno znane jetrne

bolezni. Vzroki za akutno jetrno odpoved so številni. Najpogostejši vzrok v razvitem svetu so zdravila, predvsem zastrupitev s paracetamolom in idiosinkratične reakcije, na vzhodu pa hepatotropni virusi, najpogosteje okužba z virusom hepatitisa B. Za nujno presaditev jeter se pri bolniku z akutno jetrno odpovedjo odločimo, če so izpolnjeni King's College kriteriji za

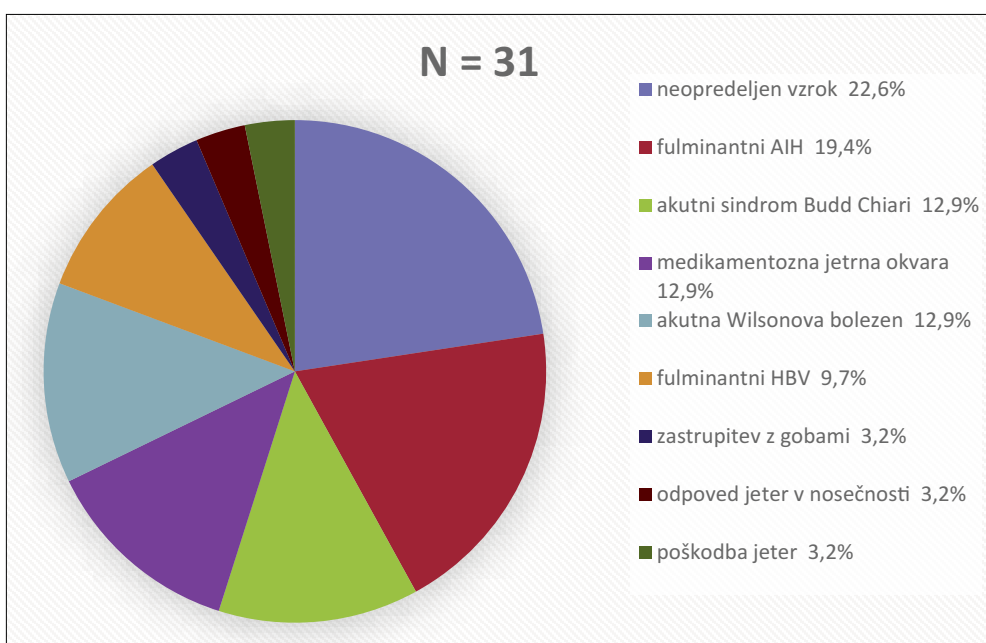
urgentno transplantacijo in če ne ugotavljamo kontraindikacij za predviden poseg.

BOLNIKI IN METODE

Od 20. 6. 1995 do 31. 12. 2021 smo v UKC Ljubljana transplantirali jetra 388 bolnikom, 252 moškimi in 136 ženskam. Povprečna starost ob presaditvi je bila 51 let. Indikacije za presaditev jeter so prikazane na Sliki 1.

Slika 1. Indikacije za presaditev jeter v Sloveniji od 20. 6. 1995 do 31. 12. 2021
Figure 1. Indications for liver transplantation in Slovenia between June 20, 1995, and December 31, 2021

Slika 2. Vzroki za akutno jetrno odpoved pri urgentno transplantiranih bolnikih v Sloveniji
Figure 2. Causes of acute liver failure in urgently transplanted Slovenian patients

Urgentno smo zaradi akutne jetrne odpovedi transplantirali 31 (8,0 %) bolnikov, 9 moških in 22 žensk. Povprečna starost ob presaditvi je bila 39 let. Vzroki za akutno odpoved jeter pri urgentno transplantiranih bolnikih so prikazani na Sliki 2.

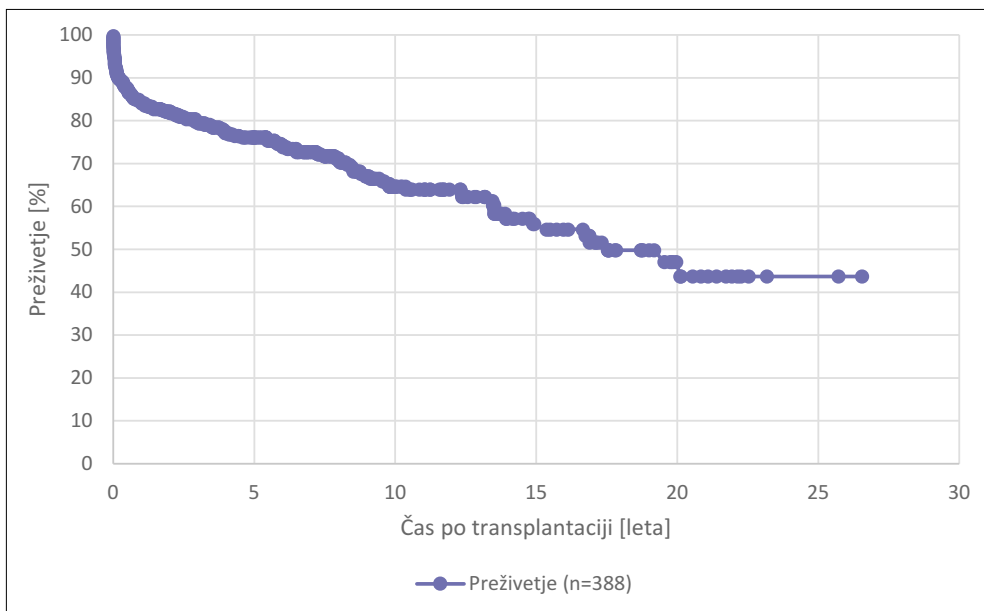
Enemu moškemu in petim ženskam smo jetra transplantirali zaradi fulminantno potekajočega avtoimun-

skega hepatitisa, ki je pri nas najpogostejša indikacija za urgentno presaditev jeter (19,4 %). Dvema ženskama in dvema moškima smo transplantirali jetra zaradi medikamentozne jetrne okvare (12,9 %) in sindroma Budd Chiari (12,9 %), štiri ženske pa zaradi

akutne Wilsonove bolezni (12,9 %). Zaradi fulminantnega B hepatitisa smo transplantirali jetra trem bolnicam (9,7 %). Enemu moškemu je bil urgentno transplantiран zaradi poškodbe jeter, po ena bolnica pa zaradi zastrupitve z gobami in odpovedi jeter v no-

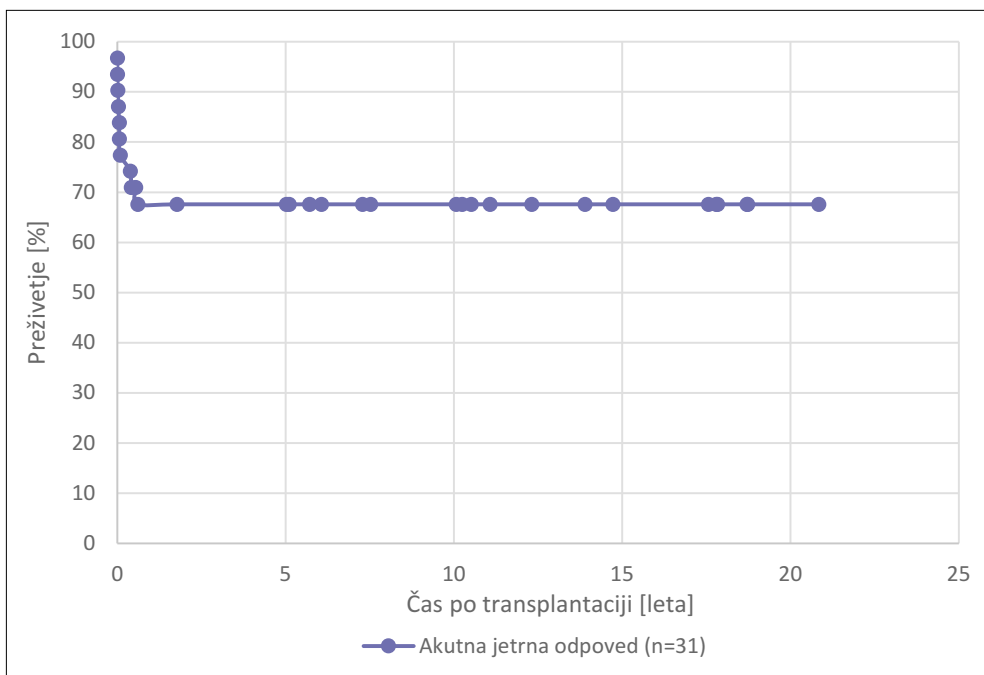
sečnosti. Pri treh moških in štirih ženskah (22,6 %) vzroka akutne odpovedi jeter nismo uspeli opredeliti.

Med vsemi 388 transplantiранimi bolniki je bila retransplantacija jeter opravljena pri 41 (10,6 %), od 31 urgentno transplantiранih so retransplantacijo potrebovali 3 (9,7 %). Bolnica, ki je bila urgentno transplantiрана zaradi Wilsonove bolezni, je bila nekaj dni po presaditvi urgentno retransplantiрана zaradi nedelovanja presadka, prav tako bolnica urgentno transplantiрана zaradi fulminantnega hepatitisa B. Prva je umrla, drugo vodimo v naši ambulanti. Bolnik, ki smo ga urgentno transplantiřali zaradi neopredeljene akutne jetrne odpovedi, je imel opravljeni dve elektivni retransplantaciji, prvo zaradi kronične zavrnitvene reakcije deset mesecev po urgentni transplantaciji in drugo zaradi tromboze hepaticne arterije

Slika 3. Krivulja preživetja bolnikov po presaditvi jeter v Sloveniji med 20. 6. 1995 in 31. 12. 2021

Figure 3. Survival curve of patients who underwent liver transplantation in Slovenia between June 20, 1995, and December 31, 2021

Slika 4. Krivulja preživetja bolnikov po transplantaciji jeter zaradi akutne jetrne odpovedi v Sloveniji med 20. 6. 1995 in 31. 12. 2021

Figure 4. Survival curve of patients who underwent urgent liver transplantation in Slovenia between June 20, 1995, and December 31, 2021

sedem let po retransplantaciji. Bolnika vodimo v naši ambulanti.

REZULTATI

Enoletno preživetje vseh naših bolnikov po presaditvi jeter do konca leta 2021 je 84,1 %, petletno 76,1 % in desetletno 64,7 % (Slika 3). Eno-, pet- in desetletno preživetje naših urgentno transplantiranih bolnikov je 68,0 % (Slika 4).

Od vseh transplantiranih bolnikov jih je umrlo 126 (32,5 %), od urgentno transplantiranih pa 10 (32,3 %), 3 moški in 7 žensk, vsi v prvem letu po transplantaciji: po trije zaradi okužbe in odpovedi presadka, po eden zaradi malignoma in zapleta transplantacije, pri dveh pa vzrok smrti ni znan.

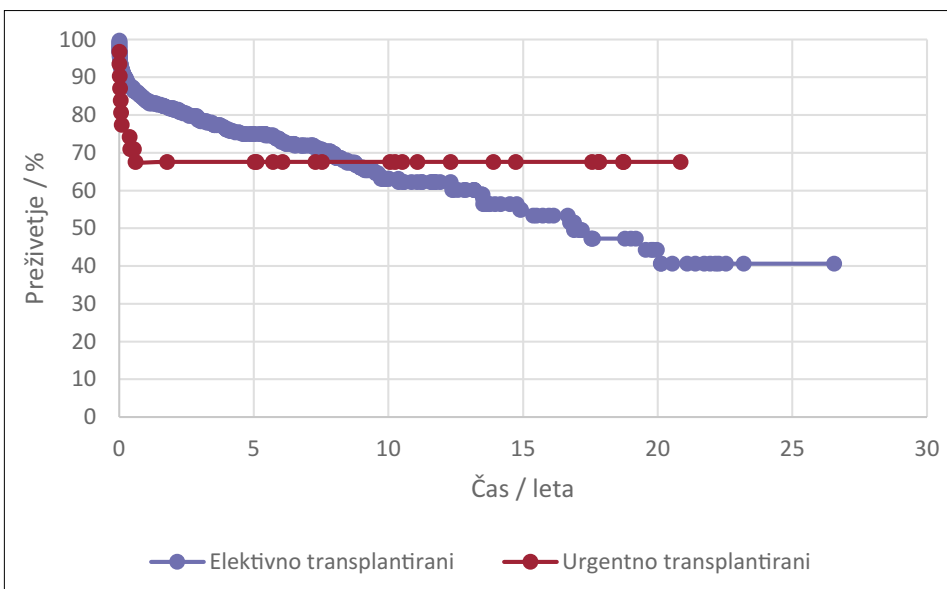
ZAKLJUČEK

Akutna jetrna odpoved je redka bolezen s slabo prognozo in visoko smrtnostjo. Pri kritično bolnih je urgentna presaditev jeter danes edini učinkovit način zdravljenja. Zaradi akutne jetrne odpovedi urgentno transplantirani bolniki so v povprečju mlajši od elektivno transplantiranih, med njimi za razliko od ele-

ktivno transplantiranih prevladujejo ženske. Enoletno preživetje bolnikov po urgentni transplantaciji jeter je slabše kot pri elektivno transplantiranih, kar odraža težo in kompleksnost akutne jetrne odpovedi, dolgoročno preživetje pa je zaradi nižje starosti ob transplantaciji in manj pridruženih boleznih boljše.

Literatura

1. Bernal W, Wendon J. Acute liver failure. *N Engl J Med.* 2014; 370(12):1170-1.
2. Stravitz RT, Lee WM. Acute liver failure. *Lancet Lond Engl.* 7. September 2019; 394(10201):869-81.
3. European Association for the Study of the Liver. Electronic address: easloffice@easloffice.eu, Clinical practice guidelines panel, Wendon, Panel members, Cordoba J, Dhawan A, in Dr EASL. Clinical Practical Guidelines on the management of acute (fulminant) liver failure. *J Hepatol.* 2017; 66(5):1047-81.
4. Rajaram P, Subramanian R. Acute Liver Failure. *Semin Respir Crit Care Med.* October 2018; 39(5):513-22.

Slika 5. Krivulji preživetja elektivno in urgentno transplantiranih bolnikov v Sloveniji med 20. 6. 1995 in 31. 12. 2021

Slika 5. Survival curves of patients who underwent elective and urgent liver transplantation in Slovenia between June 20, 1995, and December 31, 2021